

746
Persson, Axel. Allbo H.D.
Småland.

5 sagor: fan o. borden + 6 litrande

Ebbe Skammelsso

Sågar o. Vidskepselso, ordspråk

Acc.Nr
746

746

SMÅLAND
ALLBO H.D.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKLIVSARKIV

(55.5)

REGISTER

Elle skam utloms brudshistoria	1-8
Vakflekta i gosse fela ell barn teesammor som de gulle i en bok "Barnboken" 8-10	
Kaptenen kom friset till lagrat ora bles härfr medhjulen	10-12
Till ungdomen bruden från laststegen gudstons, kumma 2 bostäder frös de stjäl	12-13
Sagen om Riddaren från Eby som måkade ut för troll fr vilka han hade ett horn	14-20
Hjäl i daggonmar	21.
Uppkomsten av hjellommar	22.
" " daggonmar	22.
Koka poppa av hjellommar, äta av soppan skulle man bli klok.	22
Touste i vatten	23.
Vattsljus	25.
Klockkumma	25
Näcken	26
Mulden i fiskepelling	27
Snigång	27-29
Glaun	29.

746

Tä se rin tiokomman	31.
Troll.	34.35
Tupholms	35.
Opasrik i ordrik	37.
Vidskepliga föreställningar i boken Jödsförelund	39.
Kuallshistorien	41.
De döda gylotta	45.
Ör uästföjande av	48
Räma sin blivande mans ykte	45
Palassan	46
Medicin	46
Nyårsveg.	46.
Blåkulla i trollprekter	47.
Midnattsmaraton (se rin tiokomman)	47.
Midnattsmardag	48.
Midnattsmardag	48.
Drakgods	48.
Stån . arvig	48
Necken	51
Län spela av uschen	51
Bortläggningar	51

Nam Leilov tånder	52
Sall & vatten till kon	52
Om nyfödd kokar över fä	52
Kon out i grannarna	52
Begärin	53
Godkännat	53
Kökar & ugglor spikas upp	
på stausörvarna	54
Färlar	54
Tidagor	55
Koldvada	55

746

I Stycken ur en sagokrets (Fan's bonden)

8 Mars 1862

s 1-3

Berättade av C H Andersen. Tryckt i Lunds
Studentkalender, 1 årg. 1863-64.

5 sagor uppskrivna på skilda tider. Alla
äro från upptecknarens födelsetrakt i
Allbo hd. (Särskt uppskr.)

1. Fan's bonden kappas om att säga 3 träslag.
2. Fan, som skulle uppfylla bondens tre önskingar.
3. Fan som inte kunde fylla bondens fjärde önskan.
4. Fan's bonden som hade äker ihop.
5. Fan lyckades ej utföra tre arbeten.

II Ur en kyrkobok i Angelstad. s. 3-7

(Inl. och uppläst af O. W. S. Nylander.)

I s. 3-5

En kort relation öfver den forden namn-
kunnige Skottländske kämpen och Riddar-
mannen Ebbe Skammelsson märkvärdi-
gaste lefnadshändelser och bedrifter
här i Sverige, hvarest han blif död
och begravd, hvilken berättelse jag
uti min ungdom lärt i en gammal
tryckt bok, Isländs Edda kallar, och
följer nu det märkvärdigaste af His-
torien, som jag i minnet ännu kan
hafva fastadt, neml:

Ungefärligen i början af XIV seklit inkom Ebbe
Skammelsson till Sverige från Skottland, och för-
meddelat sina manliga mandater, kaperhet och
ridderliga öfvingar, blef han allmänt namn-
kunnig, helst i södra delen af riket, och uppe-
höll sig en tid här i Småland och i synnerhet
på sätergården Tiraholm, belägen i Bohus-
löcken (icke på ön, utan på västra stranden af
Bohnen) Westbr härsk, der han efter någon

tid trolofvade sig med en adelsjungfru, Mal-
fred vid namn. Ebbe Skammelsson, som ännu
till ären hade vidare hufvud och lust att be-
se fjernare utrikes öter, kom därför, innan
han ville fullborda äktenskapet med Malfred,
i beslut med sin fästemo och hennes föräldrar,
att i 7 års tid uppgjunga med bröllops-
bruden, hvilken tid Ebbe kunde fullända sina resor, och
utsätta vid sitt afskedstagande år och dato (på
vida han lefde) då han skulle återkomma
och äktenskapet fullborda, det de å ömse sidor
med hand och mun heligt bekräftade.

Då Malfred med sin moder (fadern var då
redan död) i medlet af sjunde året trodde full-
fast, att Ebbe redan var död, helst hon under hela
sin bortvarande icke genom skrifvelse gifvit sin
fästemo tillkänna sitt viskande, trolofvade sig
Malfred emellertid med en annan herremann,
med Modrens tillstyrkande, och utsatte bröllops-
dagen, till deras olycka, just på samma dato,
som var af Ebbe utnämnd, att han ville med
Malfred ingå äktet friering. Ebbe höll sitt
gifvne löfte, kom samma dag på eftermiddagen

ridande i fullt språng in på Tirakholms gård. Då brudparet, Malfreds moder och gästerna blef honom varse, springer den gamla gumman ned att möta Ebbe, och förkunnar honom hvar som skett och så färdre var och säger: "Ni kommer om för sent, eder fästebro är i dag fäst vid en annan." Ebbe svarar om sin gångare grä och säger: "Efter vi säger mig dessa orden, skall min brynja (svär) strax falla ur till jorden," drog ut brynjan och högg hufvudet af gumman. Denna rysliga åsyn gjorde en förskräckelse och bistörtning af brudparet och gästerna, som genom fönstren fäste skåda mordet. Ebbe stiger hastigt af hesten och som historien lyder, sprang på i vredesmoder upp i höga lofts sal med sin blodade och blodiga brynja i handen, och vid hans inträde förskräcktes brudparet och gästerna, som suto med blekade ansikten kring tredan bord. Ebbe tittade sin fästebro i förtviflans ton: "Efter du ej håller ditt löfte och ed, utan gjort mig denna sorg och smärta, så skall min brynja gå igenom din själ och hjerta" hvilat genast fullbordades både på brud och brudgumman.

Efter detta rysliga mord gick Ebbe hastligen ned, satte sig på sin gångare grä och antände de sin resa till Rom, och köpte sig af Päpen af lat för sitt stora brott. Detta aflåtsbref kunde Ebbes oroliga sinne och samvete icke tillfredsställa, varför han hastade med resan tillbaka och vid ankomsten till orten, hos dåvarande domaren öfver Westor härade, med ännu bekände mordgermungen och underkastade sig det straff, som domaren bekvamade honom attägga. Domskudet resolverades på det såte, att Ebbe skulle få jem i bojar insmides samt ett dyggn vistat på hvarje ö och holma i sjön Botnen, hvilka äro till deras antal 365, där han såsom en eremit lifade i hunger, nakenhet, kyla och hetta. En liten fartkost blef honom lemnad att då öfver botten var flytta stationerna från den ena ön till den andra. Slutligen då härmed var slut lemnad Ebbe sitt Pathmos, gick till Angelstad by och klättrade upp på ett "hösäppe" i Jakobs gårdsladugård, att laga hvita öfver eraten.

Emellertid var Ebbes grofva missgerning och vistande på öarna allmänt kunnigt hos allmoget.

Någon här i orten hade upplagt en visa på rim, med sin egen melodi om Ebbe märkvärdiga gaste löfnadshändelser, fångar och rädor på öarn. Denna visa blef af yngre och äldre vid åtskilliga tillfällen besjungen, och ännu kunna några få personer styckhetals efter de gamla, som den läst, i denna dag uttala. Under det Ebbe låg oförmanligt på bemänte höskulle, kom en pigga om aftonen att förätta nyjolkningen och började under densamma stön enslighet att sjunga bemänte Ebbes diktade visa från brigan till slut. Då sade Ebbe med hög röst: "En del är sant och en del är vrängd." Pigan förkunnade för husfolket att hon dess orden hört öfver öfver sig i lodan; och vid deras dithuset bekände han sig vara den sammanträngde Ebbe Skammel som, anmodade folket morgonen derpå göra honom biträde och följde med upp till Angelotens kyrka. När han kom vid pass ett stenkant nära norra ringmurens stiglucka, trädde han upp på en stor flat bläcklig sten, som ligger tvärs öfver vägen och synes en tvärlands bräda öfver jordytan. Han stannade midt på stenen, och i detta

746
föll bojorna af sig själf från honom, och de blef ett röstlöst kors och ett oronligt stort skofjät synligt i stenen, som ännu i denna dag kan ses, och aldrig slutas, ehuru en allmän vägfart med kördor sker hufvud dagligen. Ebbe hade förmodligen ansett om att han i detta ställe skulle aftida, bad folket att de skulle begrava hans döda kropp utom den norra ringmuren och sade: "Ni jag värdig att hvila i hildgav jord, på sten det," hvarefter Ebbe med ett den afled på bemänte sten, bredvid sin affallna boja. Jordfästningen blef på en vissla slätt, efter Ebbes begäran, genast verkställd midt under gärdstigen till kyrkan, på det alla stentar öfver den kranen. Vid hafvost nedgräfs en sten af $1\frac{1}{2}$ kantens bräda och något deröfver i längden, hvilken ännu synes, fast han efter en så lång tids förlopp i jorden något nedjunkit.

Men hvad hände? Första natten derpå, sedan Ebbe var begraven, medkastades ringmuren omkring 24 fannans längd från öster till väster. Den upplades åter på sitt ställe, men ned-

lades äter på sitt ställe, men nedkastades om
natten, som förra gången; hvarför socken =
männen kommo öfriges att flytta ring =
muren 6 alnar bred utom Ubbes graf, der den
outträd intill denna dag är i godt stånd. —
Utaf Ubbes bryr förfärdigades 3 stycken kors
med 3 alnar höga järn å hvarandra i denna
fason Φ , som uppsattes å kyrkoggrävningen, ett
midt på läket, de andra å gårdsländerne,
som ännu äro i äsne, till en eröndelig å =
minne af den namnkunnige skotländske
Riddersmannen Ubbe Skammalsson.

Detta hafre jag i mitt 74 ålders år, på
begravn, till vedrörandes nöja, antecknat.

Angelstad den 11 Sept. 1829.

Matthias Ulric Fadda.

35 års organist et kläckan tjänsteman.

II. s 5, 6

"Wid pass år 1675 hände sig följande: torren och
hjon, en gosse och en flicka, begge mellan 11 och
12 år gamla, obeslagade, gingo ute med sin
gädda, den förra i norra Katanga och flickan
för Totatorp, Laggatorp och Salavara här i

Angelstad socken, hvarst de dæpfigen samtalar
och tillhopa sammanfogade deras hjordar i btestmarken.
Enligt sannfärdig berättelse blef flickan af
gossen med barn rädd, framförde barnet i skogen
och hade det uti en stor urvaldrig bok, hvilken ända
till år 1827 var i behåll, men då af förutseelse och
starkt stormödan föll outträd. Bemänte bok var
i stammen ihälig, med en öppning å ena si =
dan, på stor till inrymme att fyra karlar hvar
na beträmligen stå tillsammans och kallas det
ta träd "Barnaboken" ännu i denna dag. Detta
märkvärdiga träd har sitt ställe 1/4 mil öster om
Botnstad på Totatorps utågar. — Skelliga up =
lächtes på följande sätt: Flickan var till bort
i Salavara, det matmodren, som en morgon
bakade bröd, bad henne gå till bordet och läm =
na sig gör bakarne, då hon blef varse att af
flickans spens utträd mjötkdroppar på bordet.
Hustrun lät sig det ej bemärka, men förstod nog
sammankanget, gjorde anstätt, att några personer
gingo på oförmärkta efter henne med sin hjord,
och innan kort anlände hon till barnet i boken,
den gossen hade sig och till mötes instätt. Dessa

unga föräldrar vårdade detta sitt lilla foster i bemänte bok uti London, med största omsorg när 1/6 del år. När fadren kom till barnet först om morgontimnerna med sin lyrd, tog han fast på det för en get, snjötalen i sin skor och gaf barnet, kom åter modren, så fick det dia af henne. För de framkommande personerna bekände de förhållandet. Saken remitterades till vederbörlig domstol, men hänsköts slutligen genom underdänig förfrågan till Hans Kongl: Majst Carl den XI^a af gränser, som, glörovidigt i äminmalen, icke allsamt biföll äktenskaps fullbordande dem emellan, utan att gaf dem en anseelig penningesumma, som hade vårdat på ömt deras lilla barn."

III.

56

När 1570, då både Danska och Saxiska fiender i kriget stöfverde här i riket och i Småland, ankommo i December månad några Saxiska trupper soldater med dess befäl och ingvartar sig med våld i norra delen af Angelstad socken, att öfveranstundande jultid förblifva. Öfversten för regementet och en kapiten, hvilas namn af tidens utåldrigt är osäkra, laga graven i gården

som då beboddes af en enda äbo, vid namn Per. Kapitenen, som kanske fört varit i graven i Amnestad, var der förlofsord med ett fruntimmer i Prestgårdan, fick permission af Öfversten att julaften resa till Amnestad, att få tala med sin fästman, med strängaste befäring, att annandag jul kl: 10 f.m. vara tillrädd, då man skapet skulle uppbryta. Olyckligtvis kom ej Kapiten till flykten för kl: 12, blif genast efter krigsattishlamm dömd att arkebusers och fick ej mer än 2 timmars dödsberedelselid omödligen till kl: 2. Ett träkors utvisar stället, der han på en stol satt att emotaga skottet. Innan han satte sig med tog han en guldkedja, som hängde om halsen, den han hade fått af fästman, och bät Öfversten den till honom återlämna. 3de stenen i träkoret utvisar stället, hvarest skyttarne stodo. Den aflidne blif begraven i Angelstad kyrka, ansett för den södra väggen och under munkens stolarna. Vårjan om ett par år hängdes på väggen och har den alltid haft sitt hängeställe tills år 1807, då kyrkan till en del ombyggdes och bemänte vägg fick sitt ställe i paristian, der.

hon än i dag finnes, dock utan bälja, har en
ansenlig längd, med genomburet stälfäste, en
grof knapp och handknäpplan med silfvertråd kring-
virad. På bemätkta hris, ett stenkast från Flytte,
finnes årtal 1570 utskuret. Ett sådant minnes-
tecken har alltid blifvit undertecknat af äroarna i
Flytte och evärdligen stes af efterkommarna".

IV. 5, 6, 7

I fortiden var brukligt att de stades ibland af-
mogen skule julaften bada i de så kallade bad-
stugor, och hände det sig att en hel folk, yngre
och äldre, hade samlat sig i Angelstad Norre-
gårds badstuga julaften, att efter sedoms badning
föräta. Då slog 2de ungdomar vad, att de nat-
skule springa till socken Rataruds gårdsgård
och tillbaka, närm ¼ mil, om aftonen. Dessa
där hinner ej längre än ungefärligen 3^{de}
bösshän, förrän de störtades af kölden, fölls ned
bredvid hvarannan och dödde. De blefvo begraf-
na på stället, nära häradsvägen, som går mot
Bokmstad, där en upprist sten står mellan begge
grafvarn; och vänder detta stället af menige-
man här i socknen i denna dag kallat "Därasteden".

Att förestående antiquiteter äro från deras
ursprung sannfärdeligen, från släkte till släkte,
blifne oförändrade bebehållna, och därför historien
och inga Dickten eller så kallade Traditioner,
betygar Datum föreskrifven.

Matthias Ulric Gadd."

III Ett par sägner om Edh. s 7-17

(Fördrag Mars 1863.)

I Wotborgs porten mellan sjöarna Iur och Flä och Edh i ligger söderut Edh. Ståttets ståtliga corps de logis har ett naturskönt läge med väster utöfver skog, sjö och sådes fält. En mängd fornlämnningar finns i trakten vid hundra årtidiga sägner är fästade.

Följande sägen som berättas här varit inristad på en stenhus som dock nu mer eller mindre försvunnit (se själv hufvudgärdet):

I fordom där bodde på Edh en mäktig höfding eller hertig. Denne lät en gång af oro för framtiden kalla till sig en gammal eremit, kända för sin siareförmåga, för att rådgöra honom om hvad komma skulle. Mannen afgaf följande svar!

Mellan Iur och Flä
Der stå de hrista trä,
Med ring invid ring
Ja många tusend' guldring.
På en skatt föddes tithingar två:
Den skatt dessa två skola få.

Landtungen är enklertid en smit lugg och på flera ställen öfver en fjärdingsväg bred på att sötvande efter skatten ej är mycket ett lönande. Visserligen föddes tithingar i slutet af 1400 talat af lagomannen Arvid Trokes fru men om någon gräfnings anstälts är obekant. Säkert är att ingenting hittats af de många tusende guldringarna.

I närheten af Edh ligger Troke klippa som består af en massa klippstycken och s.k. bukenstenar bestående om hvarandra.

Herren till Edh skulle enligt sägen om julnatten fara till kyrkan, när han på vägen kom till Troke klippa fann han denna upplagt af en märkligt sken och liksom uppburen af gyffene pelare. Spoken små till väster, men bricka i sina rörelser dansade somliga under det andra rörelse i våldiga gullvitlar. Niddaren, blandad af skenet och prakt, sökte vika undan, men fann sig då omgifven af en hel mängd trok, och eftersom han ideligen listade "fader vår" och gjorde korstecknet, förmodade han icke drifva

LUCKS LUNDSTEDT
FOLKMINNESMÄNNAN

sin häst framit. Medan han nu såte der fuskade
de där värsta konn en jungfru ur bergat fram
och rättade honom ett underligt horn att
dricka, men då han fattade det samma
hörde han en röst, som tillropade honom att
hålla drycken öfver hästens länd samt

Rida åter den skära

och ej vägen den här.

Riddaren efterdram denna tillsägelse och slängde
de hornets innehåll öfver axeln hvarefter han
sprängde ästarna öfver åker och äng med
trollen i hand och här efter sig. Dessa kunde
dock icke med sina korta ben hinna följa
honom, som på sin goda springare ilade öfver
de åkrar och ånjade åkrarne, utan vände mest
lilabaka, hvarvid de upphafde ett förfärligt skri
då pelare och ljusken ögonblickligen försvunno.
Riddaren kom helbredd fram till kyrkan och
hade ingen olägenhet af sin res, men hästen
på hans länd ett par droppar af trolldrycken
blifvit spildt mista han och hvar på dess stam
samt aflod efter ett par dagar.

Hornet gick länge i art inom Spöcksläkten,

hvars stammar sagans lyalte förmenn hafva
 varit; och som efter denna händelse afom
 skulen hafva antagit namn och vapen; det
 skiftade i 300 färger och förvarades som en den
 dyrbaraste klenod. Vid slutet af 16:de år-
 hundralet bortogs det dock af ett danskt ströf-
 parti och har sedermera ej, ehuru efterforsk-
 ningar stett öfver i Danmark, kunnat åter-
 finnas. — I n. Sm. Bcker. berättas tilldragelsen
 något olika (se I:sta delen sid. 454, 455)
 och tycks det som skulen författarens här
 gjort antagande att hedningarna i form
 där på Trolle klippta firat Melusina festen
 (obs. luss festen) och att den kristnes riddaren
 öfverraskat dem under utöfvande af hävrid
 bedrömliga orgier samt, förbitrad öfver detta
 fräcka uppträdande i makteten af hans egen
 borg, äfvensom mäkande af kristligt nit
 (Riddaren förtäljes hafva varit en träge kyrko-
 farare) öfverfallit hedningarna och föder-
 luggit deras gudabild, som hade en "jungfru
 liknelse", hafva åtskilligt som talat för sig.
 Tidpunkten då händelsen föregifves hafva

intröffat, undering ~~slutet~~ slutet af 10de sekla, innebär icke något hinder för den samning. Sigfrid predikade visserligen ordet och döpte, men kristendomen var långt ifrån allmän, mången omfattade ännu den gamla Odins läran med vildhet och hälsor och blodiga ritnen härpå funns i hundum. Frokers vapenskölden, som framställer en stympad hollskinnas gifven ytterligare stöd åt sannolikheten af den i Sm. Beskr. uttalade åsikt.

En tavla öfver Froks klippa vid ifråga varande tilldragelse, groft och smaktöst målad på trä med till större delen utsladda färger, men däremot försedd med följande kumligen läsliga munkinskriftion, förvaras ännu i Wotborgs kyrka: "Thum Herren på Ed reste om jubenat till theta heliga tempel och när han kom till Froks klippa kom en jungfru och druck herren till med ett horn som hade 300 färger och han tog hornet med den venstra handen och grep till svärdet med then högra och högg halven af henne och han red till kyrkan och the

anden trollen följde efter att taga hornet, men kunde intet bekommat."

Tavlan med sin inskription synes möjligen stå i strid med förut gjorda antagande, men då man bortser från den vanliga öfverdriften och det sagolika i berättelsen från denna tid, återstår dock såsom kumligen gifort det faktum, att stället varit svårplats för en märkelig händelse och sannolikt en sammansättning emellan kristna och hedningar. I podden märkas ditsatte för effektens skull troll och gyllene pelare samt gaf det hela en magisk betyoning. Tavlan hängde i kyrkan och munkarna, som alltså visat sig påhittiga, satta snart också denna historia i svang och öfverlämnade den i sitt invnande stede till eftervärlden. —

Att däremot, som förf. till N. Smäl. Beskr. vidare gör, af denna sägen samt tavlan med därå afbildade 4 gyllene pelare, draga den slutsats, att emedan Arconatemplot på Birggen var afstängt i sitt inre af 4 pelare, afse som emedan Frokshornet egt en supponerat likhet med det som funnits i Arcona, på

Trötte klippa också skulle funnits ett dy-
likt tempel, kan ej gerna framstå annorlunda
än som en djärf gissning och Lajvar knapp
någon vederläggning; jag vill blott omnäm-
na huru föga troligt det var, att de folk-
minnet ännu kan utvisa. nästan öfverens-
offerstaken både paga och historica skulle
totalt förgäta ett storstätt tempel med
purpur och guld, som W. Smit. Besh. förmenar
tronat på Trötte klippa.

Berättadt af V. Ekman.

IV Om några vidskepliga föreställningar och bruk ur Smålands Folklif. s 17 - 24

Föredrag den 12 Maj 1863.

Äf den mängd vidskepliga föreställningar
och bruk, som ännu på vissa orter i Småland
temligen allmänt hyllas och öfres, är det endast
några få, nemligen om Ormar, Vetter, Neckan
och Årsgaigen, som jag för närvarande huf-
vit uppteckna. Dessa anteckningar förskrif-
sig till största delen från Vesta Thorsås socken
i Allbo Härad.

Om ormar eller bosar, såsom de på vissa Ormar
orter kallas, har allmogeen flera besynnerliga
föreställningar. Man hör den ofta tala om
hjulormar och daggormar. De föra upp-
komma utaf ormar, som ej blifvit riktigt ihjel-
slagna. De lefa nemligen om en tid upp-
igen, men blifor de mycket större och grym-
mare än förut. Deras uppgift i detta dess an-
dra lif är att vakta på sin anordning, för att
om möjligt komma åt att krypa in i hans
insektor. Detta vaklande fortsätter i 7 år.

Uppkomsten Dessa ormar slingra sig ej fram utan
av hjälormar förskaffa sig för sådant bete, att de bilda
en ring genom att bita sig i stjerten, och
framrulla sålunda likasom ett hjul. Syttas
de inkomma i sin fiende, förestår dem
en grym död. Han börjar neme. sväta
upp allt mer och mer tills han slutligen
spricker. Om en annan person påträffar
en sådan hjälorm, bör han fånga samt
koka och uppäta honom, ty då blir han

Koka hjälormklot. På sådant bete fick den ryttmästaren klotet
äta av soppar
skulle man bli
klok
gumman Stina i Hårshult sin visdom. Hennes
far hade nemligen fångat och kokt en sådan
orm, för att uppäta den, men under hjälps
kokningen hade Stina fadren ovetande tagit
en skeed af spadet och förtärt och efter den tiden
lär hon blifvit klok. Hennes far uppät seder
mera hola ormen utan att bli klokare än för

Uppkomsten är ut. Daggormarna deremot uppkomma af or-
daggormar
mar, som väl fullkomligt blifvit itjelsbagna,
men icke nedgräfvda i jorden utan utsatta
för solskenet. De bestå af en mängd utom-
ordentligt små hvita ormar eller maskar,

sammankallna inom en genomskidlig tunn
hinna, som ofta kan vara flere alnar lång.
De äro lik den grad giftiga, att foten puttar
upp, om man påsar trampa på en sådan orm.
Derutom äro de omöjliga att förgöra utan med
eld.

Äfven andra föreställningar har man
om ormar i allmänhet, såsom att de kunna
manas fram genom vissa trollformler, att de
inkrypa i kreatur äfvensom i små barn, som
händelsevis kommit att komma ut på marken.
Händer detta penar och upptäckas innan ormen
hunnit komma ned i barnet, är det ganska
vidligt att taga ormen i stjerten för att dra
ut honom, emedan han bitit sig fast i
barnets hjärta, hvilket då lät kan följa med upp. Torstar o

Om Torstar eller Vettar har folkret också Vettar
många vidskräpliga föreställningar. De uppen-
bara sig dels som ytteligt små gubbar med
röda mossor på hufvudet, dels som små ljus-
sten, som sväfra omkring på marken. På
många orter skiljer man emellan dessa bi-
de väsenden så, att man anser Torsten uppen-

bara sig såsom en liten smid på en smid utrustad dör, men veten såsom en liten elstaka; på andra deremot begagnas både benämningarna om hvarandra för att beteckna samma väsende. Nästan hvarje hus har en sådan liten underbar genies, som man anser bringa lycka och välsignelse i bort, hvarför man är yfent påstå för att på något sätt skada eller förlora honom. På många ställen såten man därför ut juldagen ett fat gröt med mjölk till tosten, likaså gör man i nybyggda hus, innan man inflyttas i dem. Det anses för högt farligt att slå ut skalklute vatten på barn marken, emedan man då låte kan skada tosten eller veten, i hvilket fall hans hämmad icke utöblar. Alltingen hemsoker han då själfen personen, som skalkat honom, med sjukdom eller orten orar han barnen i huset om sådana finnas. Dess skriker de beständigt, "likasom de lig i eld" och kunna endast drageras att det himmer på spisen för någon po. Härigenom hindras nemt. veten att nedkomma genom

skottena som ejest låt vara hans rulliga ringång. Säkert är att veten ha ståt fastställt öfver dömen för att hindra honom att på denna väg intronma. Men hälets affallande hos fäktaturen anses veten förorsaka. Detta betecknede låte, om man under kreaturet nedgräper s. k. veteljus ett slag förstend Vetteljus blötdjur, som utgör en af de många i Småland kringvandrande Summesthandlarnes mest efterfrägade varor. - I sammanhang med denna har man nämnts att veten, som begagnats vid barndop, anses såsom ett universalmedel mot sjukdomar hos fäktaturen, således äfven mot ofrannämnda häfvelning. Dock är kloke Anna, en mycket anlitad klok gumma, ordinerat samma medel för Klok gumma fyllhinder till suplistans fördrifvande. -

Necken kan antaga flera skapnader. Necken. Stundom visar han sig för ledande person såsom en stor med svart och hvita färger brokigt tecknad häst, åtföljd af en liten som Louta klädd ridknekt, hvilka bjuda den ledande att sätta sig upp på hästens

rygg. Om den badande också själf utfar
en påisamt manande lust härtid, för han
där åkta sig för att lyssna till dessa röster,
ty så fort han kommit upp på Neckens rygg,
samar denne ut i sjön och försvinner snart
i djupet med sitt byte. Stundom antager
han skepnaden af en stor svart hund, som
likaledes söker draga de badande med sig
i djupet. - Ett påteck med ett under
Neckens makat är att innan man nedstiger
i vatnet, nedslå en knif i vattenbrynst,
under följande för den titulerade föga smick-
pande återande: Neck! Neck! nålslut!

Får din var en alstjuf,
Mor din var en frilla,
Dick i gärdarne och gjorde illa!

För man detta, kan man vara säker att
Necken ej förmår skada en under det man
badar. Äfven på ett tredje sätt kan Necken
uppträda sig, nämligen såsom en gubbe med
grönt hår och skägg, sittande i bussen vid
sjöstranden och spelande fiol, ur hvilken
han framförklarar de mest underbara toner.

Jesus Tomas Gärningskraft utövar ett nästan
oemotståndligt inflytande på dem som nalkas
stranden och många ha, gripna av denna murek
blivit dragna ner i jupet och stelnat i strömkarles
kalla armar. - Om man är fruktig kan man dock Necken ö-
begagna näcken som taromästare i fiolspelning. Man fiolspelning
ställer näml sin fiol på en vit dalspång på en
sten eller bjälke under en bro eller dyg. I torsdags-
nätter å rad. Tredje torsdagsnatten lägger näcken
dit sin egen fiol, som han emellertid fort fullkomligt
ik den man sjölv lagt dit. Konsten är då att träffa
på sin egen fiol, ty tar man näckens, så tar han
en. Lyckas man att ta sin egen - närmast stricken
till strängarna, spelar "älvaleken" av sig sjölv. Den
leken är emellertid vädlig, ty när den spelas, måste
ej blott folk utan allt som inte är jordskott dansa.
Spelmannen kan inte höra upp att spela utan
dansen går ända tills någon skär av strängarna.
Men den som en gång spelat älvaleken, kan sen
ta ut - spela nästan vilket stycke som helst.

Såsom, som i synnerhet är gällande bland Årsgång
åldre personer tillge på följande sätt:
Den som vill gå Årsgång får sin sol gått ner julsten

ijäta eller dricka, än mindre tala eller ha jns tjänst
 förin han kommer hem igen. Så det blivit
 riktigt märkt går han ästad och måste då
 gå omkring 3 kyrkor & därunder läsa "Fader vår"
 bakfram 3 ggr vid varje kyrka. Under vandringen
 får han då veta en hel del som under det nya
 året skall ske. Han besöker alla gårdar som ligger
 i hans väg & han får då erfara om någon där kommer
 att dö, om något barn skall föds där, eller om något
 giftermål ska äga rum där. Om någon skall dö
 en årsgångaren honom utan huvud, föds barn
 hör han barnskrik, skall det bli bröllop, hör han
 musik & dans. - På alla åkrar & ängar hör han
 all jns som av skörden & här somom skörden vare
 i gång. Går härna ojämnt & klingen mot stenarna
 blir skörden dålig; tycks de stöcka fram med jmn
 susning, blir den god. Mäter han därjämte råttor
 eller paddor, som drar stora sädes & hölars, så är
 det så mycket säkrare att åringen blir god. Mäter
 han vid någon kyrka ett större antal likproceppor
 kommer också att härjas av någon smittosam
 farskost; eller också inträffar i alla fall ett större
 antal dödsfall än vanligt. // Går han fri i en

sjö & hör nödrop ute på den, kommer någon att
 drunkna under året. - Men om andra händelser
 som mord, slagmål o.s. får han kunskap genom typen
 jns o.s. - // Min årsgångaren kan ~~modificeras~~ ^{modificeras}. Glosor.
 Så t. ex kan man rika ut för den sk. "Glosor"; Glosor.
 som ofta möter årsgångaren. Lyckas öjnet komma
 mellan benen på honom så bär det rikt åt fel.
 Karligen uppenbarar sig Glosor som ett stort
 svin med guldkävl i munnen. När öjnet kommer
 tillräckl. nära, skall man springa åt sidan &
 försöka dra guldkäveln till sig. Lyckas det, blir
 man klok & det riktigt anvä, ty med jns av
 käveln kan man bota alla sjukdomar, förtä
 kommande händelser, upptäcka tjunguts m.m. -
 det är också farligt att tala om, vad man fått
 veta under årsgången, förin det inträffat, ty
 förskan det blir skan illa sjuk. L. Kärva om
 någon låter bli att gå årsgång något år, kan
 han en gång brjnt gå årsgång.

Årsgången kan dock på olika sätt modifieras. Årsgång
 Så t. ex behövs den i utsträckas till 3 kyrkor
 utan kan inskränkas till årsgångarens egna
 åkrar & närmsta grannskap, enligt meddelande

av en person, som i 28 år gått ärsång. Som detta meddelande något verkar från vad jag eljes hört och innehåller flera speciella iakttagelser skall jag här omnämna det huvudsakligaste därvid: Emellan kl. 11 och 1 på natten får man se flesta uppenbarelserna, dock icke så många under de 3 första åren, som sedermera. Efter dem 3 år erfar man liksom en viss oro, om man vill stanna inne, om man döjer länge hör man sitt namn ropas utanför fönstren. — Där hus kommer att byggas, höras buller som vid själva bygget. Där eldsvåda bli, syns eldsken på himlen och höras sabb och jummer. För min sagesman har glossen endast en gång visat sig, som ett svin med ett tryne så litet som en arm; de övriga gångerna har hon sett ut som ett människoknöv med ofantligt bred panna. Han hade emellertid "applatträ" på sig, så att hon inte kunde "fläcka" honom. Två gånger har en grannt sadlad häst visat sig för honom. Hade han stigit upp på hästen, så hade den fört honom omkring i 3 kyrkesocknar och han hade då fått se och höra "öthalja" mycket.

Men det hade han ej vågat. // En julnatt såg han liksom röda jänstärngar falla ner från himlen. Det året blev mycken åska. // En annan gång tyckte han att så många dödsjutna knektar låg på marken, att han ej kunde gå fram utan att trampa på dem. Detta kunde han ej uttlyda, men en annan person som han talade om det för, hade sagt, att enligt tidningarna krigades följande året mycket. — En annan gång såg han ett ungefär sexårigt gossebarn bära bort flera sådeskärvar, men var han jorde av dem, kunde han ej få reda på. I samma riktning, som gossen kom från, gick man sen på juldagen och fann då verkligen 13 "mekar" i en lycka (wedjelund), som av slaw blivit kvarglönda vid inbärjningen.

Samme person har också meddelat följande: Få se så. För att få se sin tillkommande får man likaledes tillkommande på julaften varken äta, dricka eller tala. Man fyller ett glas med brunvin och ett med dricka, sätter sig härmed i ett särskilt rum och akter sig väl för att somna, vartill man hårdt prestis.

Kl 12 precis, julkatten visar sig "värden" (värnaden) af
 ens tillkommande. Tar han eller hon brännvinsglas
 blir det en pyllhund eller pyllso, men tas dric-
 kesglas, blir det en nykter & ordentlig miska.
 Högstucknat af C.W. Linnell

V Nya Fans sagor (525-27)

- 6 Hur uniformerna uppfanns
- 7 Särken, som fan inte kunde pylla
- 8 Fan & skomakarna
- 9 Fan & fågeln
- 10 Fan kunde i fåga det borden släppte
- 11 Knallen bevarar fans 7 fågor
 (särsk. uppskrifna)

Minnen från Urshult
 antecknade af Karl Lindström 1876
 VI Knallahall och Slungö

På Svembör i Åsnen ligger Knallahall, en anseelig bergshöjd, hvarifrån man kan se 7 kyrkor: Vestra Shorsis, Kallsrik, Jät, Nötved, ed, Uråsa, Väckelsång och Almundbygd. Urshult är undanstygnad af storg. Att i Knallahall finns troll, det kunna ännu befränta personer intyga; ty många gånger om det stöter fläsk från bakken om nätern, och Jonas i Berg, som dock nu är död, såg de "glisa rödt" igenom en springa julaftonskvällen, då han gick där förbi. Men hvort som nästan är märkvärdigare är den på berget liggande stenen, ty den har kommit dit från den på en half mils afstånd i nordöst beläggna, numera tudelade Slungö. På denna bodde nämligen en jättelevinnu just vid den tid Urshults kyrka byggdes och sorten kristnades. Förvargligt var det att se kyrkan, hvar gång kvinnan befann sig ofrån jord och

ännu mer att höra klokljudet tränga ned och störa henne, då hon befann sig under jord. Så ön lag en sten af många otlaster tyngd men som hon kände sig vuren att handla som en vanlig slungsten. Den lade hon i ett strumpband - märken därefter synas ännu i stenen - och i nästa ögonblick låg den på Knallahall. Orsaken hvarifrån den ej nådde målet var ej bristande styrka hos jättelevinnu utan den, att då hon skulle söka fotfäste för att göra sitt best såkrare, sprack Slungö af den ofantliga tyngden, och det bar åt helvete med jättelevinnu hvarifrån hon kommit, och Slungö är därför ännu i dag tudelad.

VII. Oxahall vid Trösjöhult.

Det var här en början ännu, att Urshults kyrka skulle laggas vid "Oxahall", - så benämnd efter oxfjäten, som där synas, och som jättebiskapen trampat i den, ty äfven i Oxahall har åtminstone bote troll, såsom man kan finna af det följande. - Emellertid - hvad

som byggdes om dagen, det refs ned om nätterna. Man måste då se sig om efter en annan plats för kyrkbyggnaden, och den skulle då på otämda tvillingstular afgöra. De spändes för en timmerstork och lilakörsbär som de ville i skogen, folk följde efter, och innan kort befann man sig på en god fjärdingsvägs afstånd framför en stor timmerhög. Där hade slutarne stannat, och där byggdes kyrkan utan att träden hindrade.

VIII. Ordspråk och ordstaf.

"Skälm den som tar annat än det han har."

"Rummet ropar inte som tomt är" (såges i synnerhet om man har för stort kärl att handla uti, i synnerhet om man skall ta emot något af en annan, som då med oförmanliga ordspråk söker ursäkta den andras skenbara begär att få mer än tillbörligt är.)

"Den som blir vid" (köper förärfva) stult. Men så får han plöka upp spanorna" (man har rätt till det lilla af sin egendom, så väl som med det stora.)

"När man länge har spottat på en stenså bli han någon gång rät" (man tar ej all tid att förslämmas)

"Där gäddergälden är längst, vilja alla öfna" (den sorgaste är händast ansatt)

"Ungdomen rasar, så karingen griskar katten." Obs! från Uthvuds träden.

"På därn bort ant" (så där bortåt) så han som rände tumman i elden."

"Det är rast med de gafflarne" så karingen rände dem i öfven" (ögonen)

"Jag sliter min tid", så han som hängde i tumman, när stannat besatt (springa

för styngat, Oestrus) (Brukas annars
ofta som svar på en tillfrågan, hur man
befinner sig. punkt.)

"Godt och för lite rent på sig," sa
kärningen många gånger julafton.

"Det går inte biön," sa han, som trask
sophrasten.

"Ja voit vår hua' ja' slita (sliter) om
julafton" (i --), sa' drängen, ytska
presten, som behöfver kamma sig två
söndagsmorgon.

"Det som är för mycket så är det," sa
kärningen fick se staden.

"En ska vår visa en hur lätt folksaker
(höfvisket), sa han, som spotta i hatten, var
hos presten.

IX. Vidskepliga fröställningar och brukt.
Dödsföretud.

1/ Vindgräs (gräs som af värmen i slugan
lokas med mellan bräder och sparrar från
de korflats.)

2/ När elden i spisen "stinker öfver kyrko-
vägen" (öfver golfvet i slugan till andra
sidan af rummet, så att den korsar utgån-
gen genom dören.)

3/ När foglar sätta sig på fröstulster
och se in i slugan.

4/ När ugglan skriker "klädd) hvite"
(efterhärning af hennes lute) i gårdens
grannskap.

5/ När det "sjungit" (riper) i en af elden
lyftad gryta.

6/ När solen länge brinner på grytan,
sedan den aflyftats.

7/ När hundar tjuta och "lita illa".

8/ När snöbarnen vid sin lek spjola
med gräfsens uppkastande.

Har någon varit begifven på bränvin,

så bör han, när han dör, ha sin "lommaflaska" med sig i jorden, annars går han igen. Bra att vinden pådrar de annars oersä till karta eldorten efter likfärdan, när den begiffr sig till kyrkan, att strö lin-och kanyppa vid första grunden, innan någon annan än begravningsfolket blumit gå igenom samt att ena en spik fästa den dödes lieme vid kistan.

Om en hafvande kvinna får se lik, kan barnet få "likskärfrö". Denna bröas så, att man tager barnet tre gånger af rigt "kring en likkista, där en döt af lik barnet möter kon frunes, så skall barnet dricka vänen ur den dödes hand och ett dess luntyg ("pinka") lägga i botten i kistan. Därefter måste man först tre gånger bedja liket om lof.

Om en kvinna, som icke blifvit kyrka tagen, kommer in i ett främmande hus, så måste man genast gifva henne något mått (mer) än ölfrö, så han va så dom-

mat, ty annars spricka alla färl och andra "karat" (käril); "gjordane" (banden) springa på bäljan, såa och linor.

X. Knullahistorior.

(På Urskultsmått.)

Då va vin gammal ena hollia tält knallat, som vore hoppakämmena å giinge å drefve, som toena dära bruka å göra. Å så finge di si vitt höäland, som sto i blomstor, å som di trodde va vin sjö, så då det va så blaätt, å pao den dura siena vin gaoå. (gård.) Mån så tölle di då va så långt å gao väjen räntan- ikring (runt omkring, äfven rentan om-kring) dit, utan di tor se färe å penma. Nå di vore (voro) kommena åföor (öfver), så sae den vinn: "Ja ourar (undrar) om vi ä'ne alla", å så skole di räknat ätta, om nå'n hadde blöte (blifvit) dää (där). Nu vesse di, att di vore vinn tält, mån ingen av (af) dom komme fäo dom te måia (mer) än ölfrö, så han va så dom-

mer, så han räknade inte se själv. Se slut så fann oin av dom gao (så sluer (pluger) va han at doi (di, de; "doi o di" omvexla) skollu stekka näsorna ne i oina färsten ko-räke, ä så räknade di hälen där blöi (blefro) ä si finge di dā te ä gao i hop.

Troi (3) knakar komme ing i oina slue, där karingen nyande ryssens hade lott (lyftat) räkningegrytena av aitten, ä så pot lade dā ännu i hämmen. Oina tåkka gryte passade rätt dom lottē doi, fä dā hong kon ne koka utan äll ä dāfön köfte (köpte) di hämmen ä gae (gäfro) bra prångar fä hämmen. Ä på hä (hunn) dā va, så hade di faott lake (fäte tag) i et slökke köt (köt) nä en släss, ä så kom du di te oin sjö, ä så fökde di grytena mä vann, ä pätte hämm gao sjöklammē ä räntade, at hong skollu koka äpp. Ä di räntade ä räntade, men där blöi inte nä et koka ne av. Se slut blec (blefro) di arja (arga)

gao grytena ä kaskade ut hämm i sjömmen, ä ve hong dylpade, så bottlade dā te i hämmen. Gao trodde di, at hong kokade äpp, ä fäest (föat) hoppade oin ne. Män di trodde di ännu, at han aot (ät) opp allt kötet, så dā bar ne mä allihop, ä "hokka tre" blec iklee di dā mä.

En gång kom en knalle till en bonde och sålde läina hus. "Dä kan du väl fao, sa bonden, om du vill följa mä' mä' ut ä törska (törskan) et boite (boite, en stund.) i mäan" (morgon). "Jo hokka tre ska' ja vist dā gör", sa knallen, för di visste han, at han slapp at betala frukosten. De lade sig om aftonen, och stiga upp skulle de, när den stora vedkubben, som bonden lade på elden, brunnit brinna upp. Knallen somnade snart, och när bonden märkte det, stod han upp och bar ut branden, väckte knallen o sade, at det nu var tid at stiga upp. Thel sen hade inte varit för at resa sig upp, ä ryss som han hade insomnat, han gnuzzade

44
sina ögon och tyckte att natten hade gått mer
än vanligt fort. Och de troskade både länge
och litet till och ändå ville det ej bli dager.
Så när det då äntligen började dagas, sade
knekten: "Nu sitta ja då glimma i våra (ett
hål, som var bohradt i väggen), och bli
det dager en gång till, som väl aldrig
vill bli, så holla tre om jag nänsin mer
kommer på en logg att trösta för frukost,
ty då vill jag hellre ingen ha den dagen."

—
Trao knekten laoe (lägo) på samma
ställe sina nätt. Så såg den oine till him:
"Har du fått tag i nå'et i natt här? Jag
har inte (hittat) ett nå'et annat än lusa-
borten." Jo, sa' him: "Jag har varit uppe
och försatt mig en ett stort stycke byxböte."
"Ja, jag må la tro det, sa' him, för du se så på
den ut der bakt" (i mörket hade han skurit
bort halvan sitt rockskört.)

746
45
XI. Skroten och fördömar från Näsja
sorken upptecknade under julen 1876
af Axel Petersson.

Julnatten hafva de döde sin guds tjänst. De dödes
Mången som kommit till julottan för tidigt, Jukotta
har funnit kyrkan upplyst, och i tron att
han kommit sent skyndat att gå in. Han
har då sett se kyrkan full af döda personer.
En af hans under ämt aflidna vänner
har då kommit och sagt att han genast må-
te aflägsna sig, men vid utgången lemnat
något klädesplagg efter sig. När han se-
dan vid julottan inkommit, har detta plagg
sönderstötts i tusentals bitar. — Enligt de
lärt sig i två delar vid den tinniga på hvar
frälsaren föddes. Att man vela något af Dö nästföljande
det som kommer att ske under följande å-
ret, behöfver man blott gå utanför för-
strut julafton. Den som då kommer att
dö, skall vid brudet utom hufvud. Istället
man lära känna sin blifvande manns yr-
ke, bli man stå ägg hvita i ett glas vatten
Männas sin
blifvande
manns yrke

Falskars.

Medicin

Nyårsny.

julaften, och jultorgonen, innan man får någon smet eller talat, betrakta de frimre ägg-
hutan bildat i vattnet. Man behöver ej en-
gån sig på mycket berrai, utan blot se
hur utseende falskan antagit under
jultiden. — Brännvin, som stått på bänkt
julaften, bör gömmas och slås på midsommar-
blommor, emellertid blot mot alla yttre
äkrommer. Det som blifvit kvar af jul-
ginsat är ovärdligt medel mot frost och
sprickor i händerna o' läppar. — Man må
ej sprinna, speja hö åt Kreaturen eller
göra något "kringgöra" på julaften och
juldagen, ty detta öfvertrifas borken. —

Det man pysslar med, när man först
Nyårsny. parabelis nyårsnytt, får man mest pyssla
sätta sig med under året. Går man vid
nyårsnytt ut med en psalmbok och låter
hennes af sig själf falla upp, under det
man är värd mot nytt, kan man af de
psalmsversen man fått upp, gissa till mycket
som kommer att ske under året. — I nytt
man flytta dock ej på minnag. Lysesdet

för man alltid utläga under nytt enstaka
älskenskaper annars bli olycksamt. Bröllo-
pet och hättas under nytt, för att de nygifta
må blifva välsälskade. Om ved ej hugges
under nedan, bli den odryg.

Natten mellan "dömmelrusda" och "skän Blåkulla"
torsda" börja trollpackor att hälsa på "den trollpackor"
lee" i blåhula. De ridu dit på "solfon"
hanka" och "springesticker". De afstafar
metall af kyrkklockor och utspida den,
under öfverkan om att komma lika långt
från himmelriket, som det afstafda från
klockan. Men hufvudsakligen påskrafton
nyttjas af dem för sinna friden. Det är den
för man de skjuta "påskkränninga" den afton.

Midsommaraften "vakas löste". Alltseten Midsommar
aften
solen gått ned får man ej tala eller äta, utan
bege sig till ett "våjaskilje", där fyra vägar
mötes. Där får man då se sin blifvande frid
man eller fästning. — Vår man annars veta
sitt öde, skall man midsommaraften lägga
märka till tre värande, sändestånd (eller
gräsständer). Om det en binder man på, om

se sin till-
kommande
m.m.

det andra en grön och om det tredje en svart
träd. Det fjärde som växt längst under natten
utvisar hvad som hända skall, det med röd
träd försedda biterknar giftermät, det med
svart sorg och bedröfvelse och det gröna ingen

Midsonnarsdagförändring. — Midsonnarsdag kan användas
som jäst. Utom det att det är den bästa
jäst man kan önska, hindrar den och illa
smakar från att "lägg magten" in brödet.

Midsonnars
dag.

Drakgods

Vältrar man sig i midsonnarsdag, blir
man fri från skatt. — Den mest lämpliga
tid att söka drakgods är midsonnarsnatten.
Man hopsamlar nio olika slag af midsonnars-
blommor, och placera på dem julbrännvin, då de
börjar för yttre åkommor. (Se ovanför.)

Åskan

Åskvigg

Åskan kallas "Goffar". "Goffar åker" säger man
när åskdunderet höres. — "Goffar" är trokens vän-
sta fiende, och de skynda hem, hurvid de
ej taga värmla vägen, utan springa i alla
möjliga riktningar, det är därför åskstrålen går
i zig-zag. När "åskan" står med "går åskvigg"
nio alnar mer i jorden och går sedan hvarje
år 1 aln upp emot jordytan, så att om 9 år

kan man först träffa på den. När troken skynda
hem, åstadkomma de de väderhvirflar, som ofta
ses vid plundrande rogar, i mitten af dessa "väder-
ilningar" finnas troken, hvarför man, när man
ser så dylika hvirflar, bör kasta stån med i
dem, då de strax upphöra. Härmed berättades
för mig: En jägare hade en gång gjort sin
hund omöjliga återfinna sin knif. En tid
därefter kom jägaren in i ett berg, där han
undfångades af en halt gammal. Hans knif
låg på botten. "Då va du ja helte honom"
(det var väl att jag hörde den) på jägaren.
"Jaga då din knif; den har gjort mig ofärdig-
färdig, för ja va i den värmen i knifven
högg mig i läret" på gammal. Jägaren måste
den lofa att aldrig gå så mer. — Hade han ej
gjort det, hade han sutit i berget än i dag. Åsk-
viggas kallas diverse flintredskap, som hittas på
marken. De äro nyttiga för mycket. När man
dylikt kring ett sordjafall, kan elden ej sprida
sig och skogseldar "slämma" om man går kring
dem med en dylikt. Brännvinsbrännan ha en
åskvigg i maskfaten, emellan de då för mycket

Åsk-
vigg.

brännin. Små smulor af äskriggar, intagna i mjöls
bota mot alla möjliga sjukdomar. En äskrigg i
ladugården gör att kreaturen triftas och skyddas
den mot "förgörning." Om man tager en lefran
de om och stoppar ned den i en kåt, boordst
i ladugårdströskeln, har den samma verkan. -

Necken
Necken

Och Necken är förut sid. 20-22 berättadt. Int.
hvar jag hört, kan man också se honom i
kvannar, sittande på stora kvarstjulet. Han är
en liten gubbe med grönt skägg och röd mäs-
sa. Möjligt är, att en sammantvättning har
skett mellan tonsten i kvannen och Necken.
Han antagur och skepnad af en stor svart
häst, och mängen, som försökt sätta sig upp
på honom, har mist plikten om sitt liv. Att
han antagur en hunds utseende (sid 21), har
jag aldrig hört. Man kan också se honom
som en racker gubbe med grönt skägg sitta
på sjöns och spela på vakt på harpan. Histo-
rien som ligger till grund för Stagnelii
"Necken", har jag hört berättas i min tidiga
ungdom. Om man lär sig spela af Necken,
så går man tre Thorisdagskvällen i par till

Lär spela
af Necken.

en sjö och kallar på honom. Tredje gången
bör man ha en helt och hållet svart katt som
"offer" med sig. Necken tager då fioten och lär
personen att stämma stängarna på något
egendomligt sätt och spelar själf ett stycke
på fioten. Detta stycke, kallat Necken Polka,
väger aldrig någon bondspeleman spela ty
de börjar allting att dansa, och spelmannen
själf kan ej sluta, förrän någon står af
stängarna på hans fiol. Samma försigtig
hetssätt, som är omtaladt sid 21, är naturligt
i min hembygd, men formen lyder:

Neck, neck stälstuf,

Mer din var en nälatuf

Så länge ska' du va härifrån som dala stult
hvar efter sin börja höjla och skrika. - Man ska
ej dricka ur sjöar eller äta utan att först
spotta i vattnet, annars får Necken mycket
öfrer en. - Likaså får man ej kasta sitt vatten
i rinnande vatten, ty då kallar man bort
sin hälsa.

Udden hindrar trollen att komma in i
seum. Därför måste man hafva ett beständigt

Bortbytinger

när ett barn födts, till dess det blifvit dött, ty
ammars kunna trohen lägga "bortbytingar" i stä-
let för det nyfödda barnet. Om på illa håndt,
att man fått en "bortbyting", hvilken alltid är
ett under af elakhet, skall man blott göra
upp eld i ugnen, och när den blifvit riktigt
varm, sätta bortbytingen på ugnspotkan o-
lätsa vilja sätta barnet in i ugnen, då
trohen påstås lysa förbarmande med sitt
barn och sätta det riktiga dit i stället.

Bara fäller
ränder

När barn fören tänderna kastar de dem
i elden under yttande: "Locke, Locke,
guldsmå, ge mig en buntan för denna
min gulltann." - När någon i huset dött,
upplättnes sänghalmen, för att den döte
ej må "spöka". - När en ko halfvår, skall
man de tre första gångerna hon driet
kasta eldhol, stäl och säll i vattnet, så kade
ingen förgöra hon. // Mjölh får ej koka öfrer,
ty då får hon ont i ören. Kasten salt
genast i elden, undvika dock detta. // När
elden sprakar fram på golfvet, kommer
snart nånst frammande. När elden

satt i stäl
ivratat till
kon.

Om mjölh koker
öfrer får hon ont
i ören.

material, är preskum arg. - Om en eldbrand
här kvar efter en brasa, kommer snart frammet
på bordet. - Böli någon "gastkrammad" släpper Gastkramad
eldhol 3 gånger. medan himmet och kroppen,
när den sjuka går till sängs, dörren må ej
öppnas före midnatt, enär gästen då återvän-
der. - Ut på att utrova, om man är gast-
krammad, är följ: Man måter den sjukas
arm med utspärrad hand, 3 gånger, från
långfingrets spets på långt, man när upp
åt armen. Är man då kastkrammad,
kommer man 2:dra och 3:de gångerna ej
på långt som 1:sta gången. - En person, fört
med segerhufva eller och ett Söndag, brän Segeberga
behöfver endast gå kring en råddel, för
att den ej skall sprida sig. Håron förtäljer
min sägesman: 1826 uppsat eldsvåda i
Horsberga socken i Östra härad midt under
gudstjensten. Elden syntas sprida sig med
stor hastighet, och man var förtviflad.
Då kom en informator på en gård Holm
(informatorn här ha hetat Björklund fört
med segerhufva) till skogskladd och börjar

springa af alla krafter. Kring den. Precis där
denne spungit "stannade" skogselden Carl XII
var född med segerhufva och märk därför
skyutas med en pilfruktula. Under striderna
medföll kurlorna utan att skada i hantelag-
stöflar. - Hoken och Ugglen, spikade öfver
stalldörren, skydda hästar mot "förgörning".
När skator "skratte", kommer snart främmande.
Ripen någon ett skatte, bli han sjuk. Korpen
och skatan må man ej skada, ty de bantifors
kreaturen. - När korpen ropar öfver huset, blir
snart olyckligt för dem där. När ugglen
skriker "klå kvite" i närheten af huset betyder
det och lite i gården. När hundar utelid
tjuta, se de "spöken". - När göken hörs första
gången på året, kan man därpå få åtskilliga
upplysningar. Därom varen:

Öfvan gök å trösten gök
Lof gök å döa gök
Vestan gök å bästen gök
Nona gök å tona gök.

Om man himmel läsa Saden vår baktänker,
under det göken utan att parera gal, får

man den första önskan man framställer uppfyller.
Sitter husmarfven och pitar på fröstat bänket
lik i huset. - Först om varen när man fri se en
myrskade pått man en kapp i den. På längre
myrorna kappas upp bli linet. - Om man
vänder en tordylfel på ryggen liggande, Tordyvel
får man 9 synder frilåtka. Gal tupper
midnattstida betyder det eldsvåda om föter. Eldsvåda
är är varma; lik om hans föter är
kalda. - När Spanskäringen spanar länge
bli linet godt; men upphörde hon tidt
som ofta blif det dåligt. - Den som bläsn
på första svatan han ser, får förmåga
att se de trasliga gambräpör. - Hovman
"Jungfru Marias anfekelpiga" (Coccinella
7 punktata) flyggande och pått sig